

אוניברסיטת בר אילן

**התפקיד של אוריינטציה הורית טרום לידה והורות בפועל,
בניבוי תפקודם הרגשי-חברתי של ילדים בני שלוש וחצי:
בחינה של תיאוריית ההכוונה העצמית מפרספקטיבה
התפתחותית**

אילה ראזר

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לקבלת תואר מוסמך

בבית הספר לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

תקציר

מחקרים תחת תיאוריית ההכוונה העצמית (Ryan & Deci, Self-Determination Theory, 2000a) מצביעים על קשר בין הורות תומכת אוטונומיה לבין תפקוד אדפטיבי של ילדים במגוון תחומים, בעוד ששליטה הורית נקשרה רבות לתפקוד לא מסתגל. יחד עם זאת, ישנו מידע מצומצם לגבי נטיות טרם המעבר להורות כמשפיעות על הורות תומכת אוטונומיה ועל שליטה הורית בשנות ההורות המוקדמות. כמו כן, הספרות לגבי ההשפעה של פרקטיקות הוריות אלו על התפתחות חברתית-רגשית של ילדים צעירים דלה. מחקר אורך זה בוחן: [1] נטיות טרום לידה לתמיכה באוטונומיה ולשליטה הורית של אמהות בהריון ראשון (T1; N = 294) כסממנים מוקדמים להתנהגות הורית תומכת אוטונומיה ושולטת, בהתאמה, 18 חודשים לאחר הלידה (T3), [2] את השפעתן של התנהגות הורית תומכת אוטונומיה ושליטה הורית, כפי שדווחו על ידי האמהות ב-T3, על התנהגות פרו-סוציאלית, בעיות מופנמות ובעיות מוחצנות של ילדים בגילי 3.5 (T4), בהתאמה, ו[3] התנהגויות הוריות תומכות אוטונומיה ושליטה הורית ב-T3 כמתווכות את הקשר בין נטיות טרום לידה (T1) ותוצאות ילדים ב-T4. טמפרמנט הילד, כפי שדווח על ידי אבות הילדים ב-T2 שימש כמשנתה מפקח בבחינת כל הקשרים שתוארו. בנוסף, לאור מחקרים המראים הבדלים בין שליטה פנימית למול שליטה חיצונית, המודל הנוכחי בחן שלושה סוגי שליטה הורית: התניה אהבה שלילית, התנית אהבה חיובית (המייצגים שליטה פנימית) ותגמול חומרי (המייצג שליטה חיצונית). שיערנו כי שליטה הורית המפעילה לחץ פנימי תפגע בהתפתחות ילדים באופן משמעותי יותר ביחס לשליטה חיצונית.

הממצאים חושפים כי נטיות טרום לידה לשליטה הורית מנבאות את שלושת סוגי השליטה שנבחנו ב-T3. דיווחים על שליטה הורית ב-T3, בתורם, מנבאים בעיות מופנמות בקרב ילדים ב-T4. באופן ספציפי, דיווחי אמהות על התנית אהבה חיובית והתניית אהבה שלילית מנבאים באופן חיובי בעיות מופנמות, בעוד שדיווחי אמהות על שימוש בתגמולים מנבאים באופן שלילי בעיות מופנמות. באופן דומה, נטיות טרום לידה להורות תומכת אוטונומיה מנבאות דיווחי אמהות על שימוש בפרקטיקות תומכות אוטונומיה ב-T3. אף על פי כן, ההשפעה של פרקטיקות הוריות תומכות אוטונומיה על התנהגות פרו-סוציאלית של ילדים ב-T4, נמצאה מובהקת רק עבור שימוש בלקיחת פרספקטיבה ותקשורת אמפתית. דיווחי אמהות על מתן בחירה, פתיחות לביקורת וקבלת דעות של אחרים לא נקשרו להתנהגות פרו-סוציאלית של ילדים ב-T4. בנוסף, בהתאם להשערות, שלושת סוגי השליטה הורית ב-T3 מתווכים את הקשר בין נטיות טרום לידה לשליטה הורית לבין בעיות מופנמות של ילדים ב-T4. כמו כן, לקיחת פרספקטיבה ותקשורת אמפתית ב-T3 מתווכת את הקשר בין נטיות טרום לידה לתמיכה באוטונומיה לבין התנהגות פרו-סוציאלית של ילדים ב-T4.

מחקר זה מדגיש את החשיבות של תפיסות הוריות טרום לידה, את תפקידן בעיצוב התנהגות הורית ואת השפעתן על התפתחות רגשית-חברתית של ילדים.